

Nr 51.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående organiserande av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper; given Stockholms slott den 27 januari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Rosén.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 januari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Rosén:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln, punkten 10, föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den särskilda proposition i ämnet, som kunde komma att avlåtas till riksdagen, tillsvidare för reservstat för furirer vid Gotlands trupper för budgetåret 1928—1929 beräkna ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor.

Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om organiserandet av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper.

I sitt utlåtande nr 1 angående försvarsväsendets ordnande anförde första särskilda utskottet vid 1925 års riksdag, bland annat, följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 41 häft. (Nr 51.)

Inför utskottet hade framhållits, att, beträffande Gotland, på grund av avflyttning från ön icke kunde påräknas samma tillgång på f. d. underbefäl som å fastlandet. För att i någon mån för å Gotland förlagda truppförband säkerställa behovet av underbefäl vid mobilisering hade utskottet velat fästa uppmärksamheten på de förslag rörande organisation av ett system med jordavlönat underbefäl, som motionsledes framförts i första kammaren av herr Reuterskiöld m. fl. och i andra kammaren av herr Lindgren m. fl. Det syntes utskottet, som om motionärernas förslag i nu berörda fall skulle förtjäna att av Kungl. Maj:t närmare undersökas för att, därest en sådan utredning skulle giva gynnsamt resultat, föranleda försök i mindre omfattning med ett dylikt, efter Gotlands behov avpassat indelningsverk.

Med anledning härav anbefalldes Kungl. Maj:t den 15 januari 1926 militärbefälhavaren på Gotland att i samråd med länets hushållningssällskaps egna hemsnämnd verkställa utredning och inkomma med yttrande, huruvida ett system med jordavlönat underbefäl lämpligen kunde komma till användning å Gotland, samt att, därest så finnes vara fallet, avgiva förslag i ämnet.

Sedermera medgav Kungl. Maj:t, i anledning av en utav militärbefälhavaren på Gotland gjord framställning, genom beslut den 29 oktober 1926, att kaptenen i Bohusläns regementes reserv, majoren i armén H. E. Uddgren finge under viss tid såsom sakkunnig stå till militärbefälhavarens förfogande för att biträda vid fullgörandet av nyssberörda uppdrag.

Med skrivelse den 6 februari 1927 har militärbefälhavaren överlämnat utredning och förslag i ämnet, varöver yttranden sedermera avgivits av arméförvaltningen, chefen för generalstaben, inspektören för infanteriet, länsstyrelsen i Gotlands län, länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt statens egna hemsinspektör.

Inledningsvis har militärbefälhavaren yttrat sig angående grunderna för här ifrågavarande utredning samt rörande huvudfordringarna på Gotlands försvar. Härutinnan anför militärbefälhavaren följande.

Det militärbefälhavaren givna uppdraget syntes vara föranlett av bondeförbundets vid 1924 och 1925 års riksdagar ingivna motion om införande av ett moderniserat indelningsverk. Militärbefälhavarens utredning syntes därför i första hand böra inriktas på en undersökning, i vad mån det i bondeförbundets motion föreslagna systemet med jordavlönat underbefäl i någon form kunde omsättas till att motsvara de särskilda fordringar, som borde ställas på Gotlands försvar, samt infogas i den år 1925 för Gotland fastställda försvarsorganisationen, sådan denna komme att te sig, då den blivit genomförd och hunnit in i normal tillämpning. Någon förändring av den ram och de huvudgrunder, som följde av 1925 års organisation, syntes däremot icke vara förutsatt i det militärbefälhavaren givna uppdraget.

Fordringarna på Gotlands försvar måste grundas på de särskilda risker, som ur försvarssynpunkt vore förknippade med Gotland. I händelse av krigiska, Östersjön berörande konflikter vore Gotland direkt och därigenom Sverige indirekt utsatt för stora risker av följande skäl.

Genom sitt centrala insulära läge i Östersjön komme ön att befinna sig i själva brännpunkten av krigshändelserna, starkt utsatt för påfrestningar av mångfaldiga slag. Även om Sverige iakttog den strängaste neutralitet,

Allmänna
utgångs-
punkter.

Militärbefäl-
havaren.

och även om de krigförande önskade respektera en dylik, kunde på grund av öns läge neutralitetskränkningar av det slag, som förekommit under världskriget, knappast undvikas. Dylika kränkningar kunde bringa Gotland och Sverige in i de ömtåligaste lägen, framtinga svenskt ingripande med vapenmakt, föranleda represalier från den icke kränkande partens sida o. s. v. I krigföringens hets och hänsynslöshet kunde händelserna utvecklas därhän, att Gotland bleve utsatt för ockupationsförsök och Sverige bleve indraget i kriget. Denna risk ökades därigenom, att Gotland i sig självt vore ett mycket lockande ockupationsföremål. Lockelsen läge i öns stora sjö- och luftstrategiska betydelse, som i synnerhet visade sig i de säregna förutsättningarna såsom bas för ansenliga sjö- och luftstridskrafter.

Denna Gotlands strategiska betydelse vore av internationell art och framginge ej blott själfvallet av det centrala läget i Östersjön och av öns rika tillgångar på förnödenheter, hamnområden, ankarplatser och flyglandningsplatser, utan vore även historiskt bevisad vid upprepade tillfällen, särskilt vid den ryska ockupationen år 1808 och under Krimkriget åren 1854—1856; under det sistnämnda hade Gotland med Färösund varit västmakternas huvudbas i Östersjön för deras mot Ryssland opererande flotta.

Betydelsen ökades, ju mer Östersjön kunde användas sasom operationsområde för även utombaltiska flottor; efter världskriget läge nämnda hav liksom under Krimkriget öppet för sådana flottor. För dessa måste vid krigföring i Östersjön önskvärdheten av operationslinjernas förkortning göra Gotland till en synnerligen eftersträfvansvärd baspunkt.

Under sådana förhållanden läge Gotland, i samma mån det vore militäriskt svagt, predestinerat såsom föremål för de krigförande parternas tävlan att förekomma varandra i dess besättande. Genom sitt isolerade läge kunde ön besättas utav en Östersjön behärskande makt eller maktgrupp, utan att stridskrafter från svenska fastlandet kunde vare sig övertlyttas till förstärkning av Gotlands trupper eller direkt ingripa mot anfalllet. Öns läge vore särskilt utsatt för övrumpling.

Komme Gotland i främmande makts våld, vändes dess allmänna användbarhet såsom operationsbas för sjö- och luftstridskrafter även mot Sverige själfvt; ön bleve då mot Sverige, särskilt den svenska Östersjökusten, en god utfallsbas, gynnsamt behärskande den svenska sjöfarten samt den svenska flottans operationslinjer. Liksom Åland representerade då Gotland ett ständigt hot mot sitt eget moderland.

De ovan framställda riskerna bestyrktes av följande historiska varningar: tre kännbara ryska strandhugg mot Gotland under början av 1700-talet; den ryska ockupationen av Gotland år 1808; den ovilja mot Sverige, som under Krimkriget framkallats i Ryssland genom västmakternas utnyttjande av Färösund såsom bas; Gotlands neutralitetssvårigheter under världskriget och den starka ryska kränkningen av öns neutralitet i Albatrossaffären.

På grund av dessa risker hade Gotlands försvar efter den ryska ockupationen 1808 ägnats särskild hänsyn. År 1811 hade nationalbeväringen införts med sin kvantitativt till det yttersta uttagna värmpfikt. Under Krimkriget hade Gotland legat under den starkaste krigsberedskap för neutralitetens skyddande, om också denna neutralitet gent emot Ryssland i fråga om särskilt Färösund varit mycket tvivelaktig. Det härav alstrade ryska missnöjet hade föranlett, att år 1885, då krig mellan Ryssland och England hotade att utbryta, Färösund i hast befästats och förklarats som krigshamn. Sedan dess hade det alltid ansetts själfvallet, att Gotland i första hand krävt rustningsåtgärder inför varje konfliktläge, som artade sig att beröra Östersjön. Så hade blivit fallet under kriget mellan Japan och Ryssland men i särskild grad under världskriget, då liksom under Krimkriget den gotländska

krigsberedskapen enligt dåvarande organisation varit följdriktigt uttagen så långt, som förhållandena möjliggjort.

Härav torde huvudfordringarna på Gotlands försvar framgå. Organisationen av detsamma borde grundas på det allvarligaste och samtidigt mycket sannolika krigsfallet, nämligen att i och med ett krigsutbrott Gotlands förbindelser med fastlandet bleve avskurna och att ön för sitt försvar bleve uteslutande hänvisad till egna stridskrafter. Dessa måste vara beredda på avvärjande av fientlig landstigning, vilken kunde väntas taga formen av överrumpling och igångsättas redan i samband med krigsutbrottet.

I enlighet härmed borde de gotländska försvarsanstalterna inför en ockupationslysten makt te sig så respektingivande, att de, sammanställda med de svårigheter och risker, som alltid måste tagas i beaktande vid planläggandet av ett landstigningsförsök, verkade i möjligaste mån återhållande gent emot alla till inkräkning eller neutralitetskränkning syftande åtgärder. Med ockupationsförsök måste dock alltid räknas vid ordnandet av Gotlands försvar. Såväl ur respektingivandets som ur motståndseffektens synpunkt syntes därför ingen anledning föreligga att avvika från den av erfarenhet och hård nödvändighet en gång i nationalbeväringen framtvingade tillämpningen av principen om hela den stridbara folkkraftens insättande gent emot ett fientligt anfall.

Denna redan år 1811 för Gotland fastställda och därefter länge tillämpade princip hade också kommit till uttryck i det av 1925 års riksdag fattade beslutet. Ur sådan synpunkt måste nämligen betraktas dels den bestämmelsen, att Gotland skulle vara undantaget från kategoriklyvningen och att dess värnpliktiga skulle uttagas endast till linjetjänst, dels den undantagsbestämmelsen i värnpliktslagen, att Konungen för inkallande av beväringens andra uppbåd och landstormen inom Gotlands inskrivningsområde skulle äga samma frihet som för inkallande av beväringens första uppbåd.

I enlighet härmed borde Gotlands samtliga årsklasser värnpliktiga samt alla tillgängliga frivilliga ingå i den styrka, som vid krigsutbrott bringades på krigsfot. En sådan krigsstyrka borde betraktas såsom ett kvantitativt minimum. Den borde vidare i fråga om mobiliseringens snabbhet och truppens användbarhet fylla sådana fordringar, att den med kraft kunde insättas till avvärjande av ett i tidigt stadium igångsatt fientligt landstignings- och överrumplingsförsök.

Militärbefälhavaren har härefter lämnat en redogörelse för tillgången av värnpliktiga och frivilliga på Gotland ävensom för behovet och tillgången av befäl och underbefäl för krigsstyrkan därstädes. Av denna redogörelse framgår, bland annat, att tillgången på plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare vid infanteriet beräknas understiga behovet av sådana med ett antal av 119, samt att vid artilleriet motsvarande brist på underofficerare, avsedda för befattningar vid staber och specialformationer, uppgår till ett antal av 23.

I avseende å de verkställda beräkningarna rörande personaltillgången anför militärbefälhavaren, bland annat, följande.

Först och främst låge det spörsmålet nära till hands, huruvida och i vad mån den beräknade personaltillgången kvantitativt och kvalitativt skänkte krigsstyrkan en godtaglig kader. I avseende härpå borde erinras om de grundläggande förutsättningarna för denna utredning, nämligen att den beräknade krigsstyrkan, upptagande öns samtliga krigsdugliga värnpliktiga, kvantitativt utgjorde det minimum, som måste kunna uppsättas. För denna

krigsstyrkas organisation måste man taga den kader, som under rådande förhållanden stode till buds, oberoende av i vad mån den kvalitativt hölle måttet. Och då i det givna uppdraget någon annan förstärkning av kadern ej ifrågasattes än, där så lämpligen kunde ske, genom det ifrågavarande jordavlöningsystemet, vilket återigen vore tillämpligt blott på underbefälsgruppen (fast och f. d. fast anställt underbefäl), så fölle frågan, i vad mån kadern i övrigt motsvarade fordringarna, i och för sig utanför denna utredning. Däremot måste denna fråga beträffande just underbefälsgruppen grundligt utredas.

Det vore emellertid tydligt, att underbefälsgruppen i förevarande avseenden så nära sammanhängde med och berodde av kaderfördelningen i stort, att den ej kunde bedömas fristående för sig utan endast i nämnda sammanhang.

Beträffande *infanteriet* visade det sig, att i kompanikadern i regeln komme att ingå av officerare blott en, kompanichefen, och av underofficerare blott en, kompaniadjutanten. För besättande av kompanichefsbefattningarna måste man gå så långt ned som till underlöjtnanter (fänrikar), till och med sådana, som tillhörde reservgruppen. Att ur synpunkt av hela kompaniets ledning en dylik kader vore av svagaste beskaffenhet, syntes vara tydligt.

För besättande av de närmast lägre befattningarna, nämligen plutonchefer, plutonchefs ställföreträdare samt stabsunderofficerare, stode således i stort sett varken officerare eller underofficerare till förfogande. Nämnda befattningars besättande med fullt kvalificerad personal vore emellertid av stor betydelse. Denna personal skulle nämligen lämna ställföreträdare till kompanichefer (kompaniadjutanter). På plutoncheferna berodde vidare i hög grad plutonernas stadga och användbarhet. Vad därefter vidkomme plutonchefernas ställföreträdare, låge det i benämningen, att dessas kompetens borde nå så nära upp till plutonchefernas som möjligt. Och beträffande stabsunderofficerarna, så utgjorde de ett viktigt led i kompaniets ledning. Fordringarna på plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare måste ställas så mycket högre, som, enligt vad över sagts, kompaniets ledningskader vore svaga och som gruppkadern hade stora brister.

De följande lägre befälskategorierna, som stode till buds för fyllande av behovet av plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare, vore furirer, studenter och frivilligt landstormsbefäl. Det gällde nu att undersöka, i vad mån dessa kategorier ägde de härför nödiga förutsättningarna.

Bland furirerna och de f. d. furirerna ginge i regeln de, som genomgått underofficersskolan — enligt de verkställda beräkningarna 20 av 44 — i kompetens upp eller nära upp till underofficersnivån. Men i övrigt vore furirsgruppen i tjänstduglighet ojämn. Beträffande de f. d. furirerna spelade härvid in, att tjänstdugligheten hos dem efter utträdet ur den aktiva tjänsten ej upprätthölls utan allt mer avtog. Och beträffande gruppen i dess helhet återverkade ofördelaktigt rekryteringsgrunderna, vilka, som känt vore, lämnade ett intellektuellt och fysiskt ojämnt och i många fall svagt rekrytmaterial.

Detta ur kvalitetssynpunkt. Men givetvis hade också kvantitetssynpunkten härvidlag stor betydelse. Ju mindre numerär gruppen i sin helhet ägde, desto mindre möjlighet av urval till lämpliga plutonchefer, stabsunderofficerare och ställföreträdare lämnade den.

I detta avseende vore, oberoende av den 1925 beslutade reduktionen av underbefälskadern, läget på Gotland synnerligen ogynnsamt beträffande antalet f. d. underbefäl. Första särskilda utskottet vid 1925 års riksdag hade också haft uppmärksamheten riktad på detta förhållande och i anledning därav anfört, att beträffande Gotland på grund av avflyttning från ön icke

kunde påräknas samma tillgång på f. d. underbefäl som på fastlandet. Till belysande av detta förhållande kunde anföras, att av under åren 1920—1925 från Gotlands infanteriregemente avgångna 257 man fast anställda 130 eller drygt 50 % vid avgången avflyttat till fastlandet och således kommit andra inskrivningsområden än Gotlands tillgodo såsom mobiliseringstillgång.

Nu bleve emellertid 44 furirer och f. d. furirer disponibla, varav 20 avlagt underofficersexamen. Dessa 20 kunde betraktas såsom kompetenta för plutonchefs- (ställföreträdare) och stabsunderofficersbefattningarna. Av de övriga 24 furirerna måste, på grund av vad ovan sagts om gradens ojämnhet, flera anses sakna sådan kompetens. Av dessa kunde lämpligen 10 utgallas till underbefälsbefattningar vid staber. De återstående 14 måste på grund av den stora bristen på plutonchefer o. s. v. disponeras i sådana befattningar, oaktat kompetensen härför i en del fall vore bristfällig.

Av studenterna hade i beräkningarna, beroende på under utbildningen erhållna lämplighetsvitsord, 13 upptagits såsom plutonchefs ställföreträdare. Vitsorden vore dock ingen tillförlitlig borgen för sådan kompetens. Studenterna hade nämligen icke fått tillfälle att förvärva den befälsvana och befälskraft, som erfordrades, för att de omedelbart skulle kunna göra sig gällande såsom truppförbandschefer samt behärska och upprätthålla disciplinen hos den mobiliserade truppen. Härför erfordrades under fredstjänstgöringen mer personlig beröring med vanlig trupp samt direkt instruktörsverksamhet vid och befälsföring över sådan under den vanliga trupputbildningen, än som nu skedde. Denna redan från början bristfälliga studentutbildning avtoge dessutom efter värnpliktstjänstgöringen. Hos de äldre årsklasserna torde den till stor del vara förflyktigad. Studenten behöfve därför i regeln stödet av en kraftig plutonchef, för att han skulle kunna göra någon befälsinsats. Under sådan ledning torde han dock efter någon tid bliva användbar för sin uppgift.

Det frivilliga landstombsbefälet begagnade i allmänhet beredvilligt varje tillfälle att vidmakthålla sin utbildning och hade i regeln både ett levande intresse och anlag för tjänsten samt förmåga att taga befäl. Och fastän den frivilliga landstombsplutonchefen i många avseenden vore främmande för den mobiliserade truppens verksamhet, torde han dock i regeln något så när kunna fylla sin plats.

Av vad nu anförts torde framgå, att de i beräkningarna såsom plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare upptagna furirerna, studenterna och frivilligt landstombsbefäl i stort sett vore användbara i nämnda befattningar, om de också företedde svagheter. Men därmed vore också den förefintliga kvalificerade tillgången för nämnda behov tömd. Visserligen kunde förhållandena tvinga till uppflyttning nedifrån till dessa befattningar av än mindre kvalificerad personal. Men därmed ginge man i stort sett under den minimigräns för kompetensfordringarna, som gällde med hänsyn till det kravet på krigsstyrkan, att den omedelbart efter mobiliseringen skulle vara så fast organiserad och så operationsduglig, att den med kraft kunde insättas till avvärijande av en landstigning.

På dessa grunder komme man till den i beräkningarna angivna stora numerära bristen å 119 plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare. Denna i och för sig betänkliga brist tedde sig så mycket olägligare, om den sammanställdes med bristerna i gruppkaderna. Av behovet av gruppchefer och deras ställföreträdare kunde endast $\frac{2}{3}$ besättas med befälsutbildad personal. Men ju svagare gruppcheferna och ställföreträdarna vore, desto större krav måste ställas på de närmast överordnade befälhavarna och särskilt på plutoncheferna.

Vid *artilleriet* på Gotland framträdde i stort sett i förevarande avseenden

och i tillämpliga delar samma brister och önskemål som vid infanteriet. Vid krigsorganisationen måste ett antal underofficerare placeras i tjänstebefattningar, som borde hava besatts med officerare o. s. v. Härigenom ökades den brist, som även av andra skäl uppstått, i fråga om underofficerare för fyllande av befattningar vid staber och specialformationer upp till 23. De med dessa befattningar följande uppgifterna i fält vore emellertid av den art, att innehavarna så nära som möjligt borde äga underofficers kvalifikationer.

En sammanfattning av det nu anförda gäve anledning till följande erinringar och slutledningar.

Vid Gotlands krigsstyrka komme — under de ovan beträffande kaderns kvalifikationer angivna förutsättningarna — att förefinnas en påvisbar brist av vid infanteriet omkring 119 plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare samt vid artilleriet omkring 23 därmed ungefärligen likställda befattningshavare. Med styrka framträdde önskemålet, att denna brist fylldes på ett tillfredsställande sätt. Detta kunde endast ske genom en utökning av den disponibla tillgången på den för nämnda befattningar kvalificerade personalen, nämligen furirgruppen, studenterna och det frivilliga landstombsbefälet. Av dessa måste emellertid enligt förutsättningarna för denna utredning — jordavlönning för f. d. underbefäl — studenterna och det frivilliga landstombsbefälet lämnas ur räkningen.

Det bleve således furirgruppen, som för ändamålet borde numerärt och kvalitativt förstärkas. Eftersom ökning av beställningarna på stat ej ifrågasattes, måste den numerära förstärkningen av furirgruppen avvägras därigenom, att antalet f. d. furirer ökades. Av det föregående framginge, att detta skulle kunna ske, om furirerna efter avgången ur den aktiva tjänsten bereddes förmåner, som i regeln bunde dem vid att kvarstanna på Gotland. Den kvalitativa förstärkningen skulle kunna ske genom rekryteringskällans förbättring, höjandet av hela furirkårens kompetens under kvarståendet på aktiv stat samt underhållet av tjänstdughigheten efter avgången ur den aktiva tjänsten.

Som nämnts föreläge också en stor brist i gruppkadern. Ett väl kvalificerat täckande av densamma vore givetvis även önskvärt och därmed också en förstärkning av hela underbefälskåren i sådant syfte enligt liknande huvudgrunder som för furirkåren. Så borde också ske, i den mån det vore möjligt. Men i första hand framträdde dock önskemålet, att bristen i de högre befattningarna väl fylldes. Tillgodosåges detta senare krav särskilt i fråga om plutonchefer och likställda befälhavare, så kunde fordringarna på gruppkadern i motsvarande grad sänkas.

Den utredning, som av militärbefälhavaren verkställts, utmynnar i ett förslag om förstärkning av befälsstillgången på Gotland genom upprättande av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper. Jag övergår nu till att redogöra för militärbefälhavarens yttrande och förslag i ämnet samt för myndigheternas däröver avgivna utlåtanden.

Militärbefälhavaren har till en början verkställt en undersökning, i vad mån det föreslagna jordavlönningssystemet skulle äga förutsättningar för att omsättas i en organisation, som kunde motsvara fordringarna på Gotlands försvar och därmed förbundna önskemål, särskilt i avseende på den kvantitativa och kvalitativa förstärkningen av underbefälet och det förutvarande underbefälet. Härutinnan anför militärbefälhavaren följande.

Som bekant motsvarade själva huvudgrunden för den av bondeförbundet föreslagna riksförsvarsorganisationen fullt den grundprincip, som borde vara

Reserv-
statens
organisation.
Militär-
befälhavaren.

ledande i den gotländska försvarsorganisationen, nämligen hela den stridbara folkkraftens utnyttjande i öförsvaret. Förslaget utmynnade nämligen i ett kategoriklyvningen uteslutande massuppbåd av landets manliga befolkning vid krigsutbrott. Men motionärerna räknade även med en tidsfrist, skattad i månader, såsom sannolik, innan försvaret bleve satt på avgörande prov, vilken tidsfrist kunde tillåta en viss minskning av arméns fulla slagfärdighet vid krigsutbrottet. Paräkneligheten av en dylik tidsfrist inginge givetvis ej i förutsättningarna för Gotlands försvarsorganisation. Bondeförbundet uppställde emellertid även ett bestämt villkor för den såsom tillätlig tänkta minskningen av slagfärdigheten: att tidsfristen kunde göras till en effektiv utbildnings- och organisationsperiod, bland annat genom tillgång på en även för de lägsta befälsgradernas besättande fullt duglig och tillräcklig befälskader. Detta krav på befälskadern motsvarade givetvis helt de gotländska fordringarna, fastän motivet härför ej låge i utnyttjandet av en förutsatt tidsfrist utan tvärtom i nödvändigheten av att kunna uttaga slagfärdigheten redan i krigets första början.

I samband med det sålunda anförda ansåge bondeförbundet vidare det vara omöjligt att skapa en behovet motsvarande fullt duglig och tillräcklig befälskader av värnpliktigt eller reservbefäl — häri tydligen ej inbegripet värnpliktigt f. d. befäl — och komme på sådana grunder fram till förslaget om införandet av ett s. k. moderniserat indelningsverk med uppgift att genom underlättad eller säkerställd civil verksamhet efter slutad aktiv tjänst vid armén, exempelvis vad infanteriet anginge, göra allt fullt utbildat dylikt befäl i furirs- och korpralsgraderna under en viss följd av år efter avgång ur ständig tjänst disponibelt vid mobilisering och genom fortsatt, fastän minskad militärtjänst fullt dugligt att fylla pluton- och gruppchefer befattning i vår krigsorganiserade armé.

Frågan om den i detta förslag berörda möjligheten att skapa en kader av sådant värnpliktigt eller reservbefäl, som i förslaget avsåges, krävde, såsom liggande utanför förutsättningarna för den föreliggande utredningen, här intet ståndpunktstagande. Vad däremot beträffade det såsom en sammanfattad principiell slutledning framställda definitiva förslaget, så torde detsamma i huvudsak vara fullt tillämpligt just i den fråga, på vars lösning denna utredning vore riktad. Förslaget syntes nämligen kunna leda till en organisation, som för underbefälet öppnade förmåner och utsikter så lockande, att rekryteringskällan därigenom kunde förstärkas och den betydelsefullaste delen av sagda underbefäl efter avskedet ur den aktiva tjänsten bindas vid Gotland. En sådan organisation innebure även goda möjligheter att höja underbefälets kompetens under kvarståendet i aktiv tjänst och att underhålla tjänstdugligheten efter avgången ur denna tjänst.

Enligt bondeförbundets förslag skulle emellertid dessa möjligheter tillgodokomma hela underbefälskåren i furirs- och korpralsgraderna. (En del meniga i specialtjänst kunde här lämnas utom räkningen.) Förslaget ginge nämligen ut på en genomgripande påbyggnad på hela underbefälskåren, vilken för sådant ändamål delades i två huvuddelar i den för hela armén ungefärliga proportionen 1 : 3, nämligen A-klassbefäl med minst 6 och B-klassbefäl med endast 3 års tjänst på aktiv stat. A-klassbefälet skulle avses till plutonchefer och därmed närmast jämförliga krigsbefattningar, B-klassbefälet till gruppchefer o. s. v. De på A-klassarna i jämförelse med de på B-klassarna ställda betydligt större fordringarna skulle givetvis medföra motsvarande större förmåner efter avgången ur den aktiva tjänsten.

Utav de från början stamanställda avsåges alla de, som ej på grund av olämplighet eller egen önskan under rekryt- och underbefälsutbildningens fortgång gallrades undan eller som ej befordrades till underofficerare, således alla

av A-klass och B-klass, att efter avgången ur aktiv tjänst bindas vid truppförbandet genom att övergå till s. k. indelt tjänst enligt indelningskontrakt. Dessa kontrakt kunde för såväl A-klass som B-klass vara av tre slag: egna-hems-, civilanställnings- och penningkontrakt. De därmed följande förmanerna vore sammanfattade under benämningen jordavlönning.

I enlighet med sin strävan att ställa fredsorganisationen i intimt samband med krigsorganisationen hade bondeförbundet vidare syftat till en aktiv fredskader, så till vida tillmätt efter krigsorganisationens krav, att den förmodade fylla de befälsposter i den sistnämnda, som med hänsyn till vederbörandes uppgifter i fält med nödvändighet krävde det aktiva befällets kvalifikationer. Men samtidigt hade förbundet av kostnadshänsyn strävat att begränsa den aktiva fredskadern till det minimum, som betecknades av de absolut nödvändiga krav, som fredsutbildningsarbetet ställde på samma kader. Ur en avvägning mellan de båda inbördes stridande intressena, mobiliseringsbehovet och kostnaderna, hade bondeförbundets truppförbandsstater framgått.

Beträffande *infanteriets* underbefäl hade i dessa stater gjorts en ökning, dels för uppvägnande av viss brist på officerare och underofficerare, dels för erhållande av en för rekryteringen tillräckligt stark urvalskälla. På sådana grunder och med hänsyn tagen till försvarsrevisionens synpunkter rörande något utökad kader för Gotlands infanteriregemente hade bondeförbundet uppgjort staten för fast anställt manskap vid nämnda truppförband. Den räknade av stambefälslever och underbefäl 260 nummer mot 84 enligt 1925 års organisation. Denna aktiva kader täckte emellertid ej det med organisationen följande mobiliseringsbehovet. Bristen beräknades ungefärligen bliva 699 underbefäl i plutonchefer och gruppchefer ställning, varav 204 furirer och 495 korpraler och vicekorpraler. Som förut sagts, räknades ej med annat värnpliktigt underbefäl än f. d. fast anställt sådant.

På fyllandet av hela denna mobiliseringsbrist på såväl furirer som korpraler och vicekorpraler vore beräkningen av antalet stamanställda i indelt tjänst, d. v. s. av respektive A-klass och B-klass, riktad. Och ur den ovan angivna fredskadern, vars styrka betydligt överstege den år 1925 fastställda, skulle genom efterhandsurval den sålunda beräknade indelta staten av A-klass och B-klass fyllas.

Här kunde lämnas därhän, i vad mån detta på krigsbehovet starkt inriktade och stort lagda indelningsverk för Gotlands infanteriregemente vore i sin inre utformning till alla delar ändamålsenligt och realiserbart. Att det i sin huvudsyftning väl motsvarade de gotländska fordringarna, syntes tydligt. För att bliva tillämpligt i det jordavlönningssystem, som borde framgå ur denna utredning, krävde det däremot avsevärda modifikationer.

Härvid borde först bemärkas, att de enligt 1925 års organisation vid Gotlands infanterikår förefintliga 84 manskapsbeställningarna på aktiv stat icke räckte till såsom urvalskälla för en jordavlöningsstat, upptagande både de 119 A-klassbeställningarna för furirer och de 411 B-klassbeställningarna för korpraler, eller inalles 530 nummer, som motsvarade bristen på såväl plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare som gruppchefer (ställföreträdare) vid Gotlands krigsstyrka. Den i detta hänseende föreliggande proportionen 84 : 530 ställde sig betydligt ogynnsammare än bondeförbunds-förslagets motsvarande proportion 260 : 699. Nämnda 84 beställningar togs nu helt i anspråk för rekrytering av endast A-klassfurirerna, såsom framginge av följande beräkning.

Enligt 1925 års stat vore av de 84 manskapsbeställningarna 59 avsedda för underbefäl. Sådana underbefäl borde, enligt förutsättningarna för den ifrågavarande organisationen, efter rekrytåret kvarstå minst 5 år i aktiv tjänst

för att kunna avlägga furirsexamen, erhålla tillräcklig rutin i den praktiska befälstjänsten samt fylla behovet av underbefäl vid fredsutbildningen. Under denna tid borde de därtill lämpliga befordras till furirer. Genomgåendet av underofficersskolan helt eller delvis kunde därunder medhinnas. Utginge man således från 5 års underbefälsanställning, erhöles en medelavgång av 11 à 12 underbefäl per årsklass. Häri inginge emellertid de, som avsåges att befordras till underofficerare, och de, som av olika skäl måste utgallras. Försiktigheten torde därför bjuda att ej räkna med mera än 8 furirer i medeltal årligen för övergång från aktiv stat till jordavlöningsstatens A-klass. Därmed vore emellertid urvalskällan, de 59 underbefälsbeställningarna på aktiv stat, förbrukad och rekrytering även till en B-klass på jordavlöningsstat utesluten.

Så mycket viktigare vore det då, att den uppsatta A-klassen kunde på bästa sätt bidra till stärkandet av furirgruppen för fyllande av bristen på plutonchefer o. s. v. Detta kunde lämpligen ske sålunda.

Enligt ovan angivna grunder borde årligen i medeltal 8 furirer övergå på jordavlöningsstat i A-klass. Där borde de ur synpunkt av såväl de militära önskemålen som reglering av de egnahems- och övriga ekonomiska frågor, som sammanhänge med övergången till jordavlöningsstat, kvarstå i 15 år. Under förutsättning att ingen avgång från denna stat ägde rum, finge man där en disponibel tillgång av furirer på $(8 \times 15 =)$ 120 man, varigenom den ifrågavarande bristen på plutonchefer o. s. v., 119 st., bleve fylld.

Men givetvis måste man räkna med en stark avgång från jordavlöningsstaten beroende på dödsfall, inträffande otjänstbarhet, frångående av jordavlöningskontrakten o. s. v. För beräkning av denna avgång hade man att utgå från en medelålder för volontäranställning av 20 år och därefter 6 års aktiv tjänst, varigenom medelåldern för övergången till jordavlöningsstaten bleve 26 år. Denna stat komme således att bestå av 26—40-åringar. Enligt tillgänglig statistik uppnådde av 26-åringar 91 % 41 års ålder. 40-årsklassen borde således vara minskad med 9 %, och hela organisationens minskning på grund av dödlighet kunde beräknas till 4,5 %. Avgång från kontrakt av annan orsak beräknades till 10 %. De för Gotlands infanterikår beräknade 120 jordavlöningsbeställningarna torde sålunda nedgå med 14,5 % till 103. För icke disponibla vid mobilisering borde göras 5 % avdrag, varför såsom disponibla återstode 98.

Fortfarande finge man således räkna med en krigsbrist på plutonchefer o. s. v. av $(119 - 98 =)$ 21 man. För fyllandet av denna brist torde det vara nödvändigt att skapa en reserv av de från jordavlöningsstaten avgångna furirerna. Detta syntes lämpligt även ur den synpunkten, att det vore miss-hushållning att ej utnvttja en dylik värdefull krigstillgång. Övergången från jordavlöningsstaten till en dylik furirsreserv skulle då ske vid en medelålder av 41 år. Skyldigheten att kvarstå i denna reserv torde med hänsyn därtill, att den ej bleve kompenserad med pension, ej böra utsträckas längre än till det år, då 50-årsåldern nåddes. I avseende på tjänstgöringsskyldighet borde samma bestämmelser tillämpas som i fråga om reserverna för officerare och underofficerare.

Denna furirsreserv kunde således beräknas upptaga 8 årsklasser. Enligt föregående beräkningsgrund borde den yngsta årsklassen, som från början bestått av i medeltal 8 man, beräknas reducerad till i medeltal 6 man, utgörande för 8 årsklasser 48 man, från vilka på grund av dödlighet och otjänstbarhet borde borträknas 25 %. Den vid mobilisering disponibla reserven kunde således beräknas till 36 man. Beträffande dessa måste man givetvis räkna med avtagande och i många fall svag tjänstlughet. Lik-

väl torde nämnda 36 man vara en betryggande urvalskälla för fyllande av den ifrågasatt återstående bristen på 21 plutonchefer o. s. v.

Under sådant förhållande borde, för att den nu avsedda utfyllnaden inom ramen av 1925 års organisation skulle bli möjligast effektiv, densamma inriktas på fyllande av den olägligaste bristen — plutonchefer o. s. v. — medelst A-klassfurirer. Detta vore också önskvärt ur följande synpunkter.

Enligt det föreliggande uppdraget gällde det här försök i mindre omfattning med ett efter Gotlands behov avpassat indelningsverk. Det anslag, som för ändamålet kunde väntas, torde därför bli tämligen snävt begränsat. Det vore av vikt, att därur vunnes största möjliga valuta. Fördelningen av anslaget genom uppsättning av både en A-klass och en B-klass innebure i detta avseende en olämplig splittring.

Det vore vidare av vikt, att i jordavlöningsstaten från början skapades en solid ekonomisk grundval för det underbefäl, som överginge på denna stat, så att ändamålet med densamma ej förfelades och den ej komme i misskredit genom talrika vakanser och missnöjda beställningshavare. Uppsättning av de högst avlönade beställningarna motsvarade givetvis bäst detta önskemål och torde därför bäst inleda försöket såsom en första organisation. Beroende på de erfarenheter, som ur denna vunnes, kunde sedan försöket utsträckas till uppsättning även av en B-klass.

På dessa grunder syntes det lämpligt att koncentrera det ifrågasatta försöket vid Gotlands infanterikår på uppsättning efter hand av en endast A-klassen upptagande jordavlöningsstat därigenom, att i medeltal 8 furirer eller f. d. furirer ärligen överginge på densamma. I anslutning därtill borde en reserv av de från nämnda stat avgångna furirerna bildas. Fördelarna av en dylik organisation komme visserligen huvudsakligast men ej enbart furirgruppen och därmed krigsstyrkans plutonchefer (ställföreträdare) och stabsunderofficerare till godo. Indirekt skulle även i fråga om korpralerna och vicekorpralerna, respektive gruppcheferna och deras ställföreträdare, fördelar vinnas. Förbättringen i rekryteringen skulle nämligen höja den allmänna underbefälsnivån. Rekryteringen av infödda gotlänningar skulle dessutom väsentligt stimuleras genom den ökade lockelsen i den fasta anställningen, varigenom de utjäntas avflyttning från Gotland skulle minskas. Därigenom kunde även ett större antal av det B-klassen motsvarande f. d. underbefälet påräknas och därmed även en minskning av bristen på gruppchefer (ställföreträdare).

Vad *artilleriet* beträffade, hade Gotlands artillerikår jämförelsevis betydligt mindre brist i de B-klass motsvarande lägre underbefälsbefattningarna vid krigsstyrkan än infanteritruppförbandet. Så mycket mer föreläge då anledning att även vid denna kår inskränka försöksuppsättningen till A-klassen. Efter samma grunder som vid infanterikåren borde bristen i de särskilda underofficersbefattningarna vid specialformationer och staber fyllas därigenom, att furirgruppen utökades medelst beställningar å jordavlöningsstat samt en furirsreserv. Dessa önskemål vunnes, om ärligen 2 furirer eller f. d. furirer överginge på jordavlöningsstat. Denna skulle då efter hand växa till ($2 \times 15 =$) 30 beställningar, vilka genom avgång torde reduceras till 23. Furirsreserven skulle giva 9 man. Inalles erhöles således 32 man för täckande av bristen på 23 i furirgruppen.

För en sådan uppsättning vid Gotlands artillerikår vore urvalskällan tillräcklig. Uppsättningen syntes dessutom vara lämplig med hänsyn till det önskemålet, att även denna kår borde beredas de förmåner, som följde med stimuleringen av rekryteringen.

Efter denna huvudgranskning av förutsättningarna i bondeförbundets förslag hade militärbefälhavaren kommit till den uppfattningen, att ett system

med jordavlönat underbefäl borde komma till användning vid Gotlands trupper sålunda, att efter hand en jordavlöningsstat organiserades genom uppsättande årligen av ett lämpligt antal beställningar, vilka besattes av från aktiv tjänst avgångna furirer. Medelantalet av dessa årligen uppsatta beställningar borde bliva vid Gotlands infanterikår 8 och vid Gotlands artillerikår 2. I samband därmed borde en reserv av från jordavlöningsstaten avgångna furirer organiseras.

Den här förut använda terminologien »moderniserat indelningsverk» och »jordavlönat underbefäl» syntes ej vara tillämplig på den organisation, som nu föresloges. Denna hade nämligen ej mycket gemensamt med vårt gamla indelningsverk, och benämningen »jordavlönning» täckte blott en del av den nya statens avlöningsformer. Jämställde man däremot vår förutvarande organisation av reservstater för officerare och underofficerare med den ifrågasvarande staten, så tedde sig denna senare såsom en typisk reservstat för furirer.

Beträffande organisationens närmare utformning har militärbefälhavaren anfört följande.

Bondeförbundets förslag borde läggas som huvudgrund för organiserandet av den ifrågasvarande reservstaten, dock med nedan angivna modifikationer.

För att vinna inträde på reservstat för furirer vid Gotlands trupper erfordrades:

a) att hava fullgjort minst 6 års väl vitsordad tjänst på aktiv stat och att antingen vid tiden för övergången till reservstatstjänst kvarstå i aktiv tjänst eller högst två år tidigare hava avgått ur denna tjänst, varvid företräde lämnades dem, som tillhörde eller tillhört sagda trupper;

b) att hava avlagt minst furirsexamen samt senast vid övergången till reservstat hava befordrats till furir;

c) förbindelse att under kvarståendet på reservstat vara bosatt på Gotland;

d) förbindelse att efter avgången från reservstat ingå i furirsreserven och där kvarstå intill fyllda 50 år; samt

e) att om med övergången till reservstaten förbundets övertagandet av jordbrukslägenhet, vissa personliga förutsättningar för säkerställandet av dennas framtida skötsel funnes.

Kapitulationstiden vid reservstaten borde bestämmas till 15 år.

Kontrakten för anställning på reservstaten borde vara av tvenne slag: egnahemskontrakt och penningkontrakt.

De av bondeförbundet föreslagna civilanställningskontrakten syntes icke böra få tillämpning i den ifrågasvarande organisationen. Erfarenheten från den civilanställning, som hittills tillämpats, ginge nämligen bestämt i den riktningen, att ett dylikt system icke lämpade sig för våra förhållanden. Å ena sidan stötte civilanställningen på ett tydligt både aktivt och passivt motstånd från den civila personalen vid vederbörande verk. Å andra sidan vore dylikt anställning ej tillräckligt begärlig för avgående underbefäl.

Egnahemskontrakt skulle tillförsäkra den anställde egnahemslån genom de vanliga låneförmedlarna i enlighet med de för statens egnahemslånerörelse gällande bestämmelserna, i sådan mån utfyllda, att egnahemslån företrädesvis borde lämnas för inköp av bebyggd fastighet. Lägenheten kunde således dels vara sådan, som förvärvats i samband med lån från statens egnahemslånefond, dels sådan, som försålde enligt gällande grunder för egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar. Ett önskemål vore, att densamma i flertalet fall utgjordes av jordbruksfastighet med i medeltal 15 till 20 tunn-

land öppen jord, men den kunde även, därest den sökande så önskade eller förhållandena på egnahemsmarknaden så krävde, utgöras av mindre bostadslägenhet eller bostadsegnahem.

Av största vikt vore, att de egnahem, som överlämnades åt de reservstatsanställda, gäve goda ekonomiska förutsättningar. Efter förhandling med vederbörande egnahemsnämnd hade militärbefälhavaren, såsom redan antytts, kommit till den uppfattningen, att dessa förutsättningar i regeln bäst fylldes genom inköp av bebyggda fastigheter.

Vid övergång till anställning med egnahemskontrakt utginge en egnahemspremie om 7,000 kronor att utbetalas på sätt, som framdeles kunde komma att bestämmas. Denna egnahemspremie, som i verkligheten utgjorde den anställdes kontanta lön för 15 års tjänst på reservstat, vore avsedd att gälda dels det kontanta belopp, som vid egnahemmets övertagande krävdes, nämligen $\frac{1}{6}$ av värdet på jordbruksfastighet eller $\frac{1}{4}$ av värdet på bostadsfastighet. dels de två första årens räntor på egnahemslänet samt dels de med bosättningen förenade kostnaderna.

Beträffande garantier för fullgörandet av de med egnahemskontrakten följande skyldigheterna samt reglering i övrigt av en del ekonomiska frågor borde gälla följande grunder.

Den del av egnahemspremien, medelst vilken det kontanta beloppet vid egnahemmets övertagande skulle gäldas, d. v. s. $\frac{1}{6}$ eller $\frac{1}{4}$ av egnahemmets värde, utbetalades av vederbörande militär myndighet direkt till försäljaren. Den del av egnahemspremien, som avsåge att gälda de tvänne första årens räntor å egnahemslänet, utbetalades av samma myndighet till dettas förmedlare. För sammanlagda summan av dessa båda delar av premien skulle säkerhet lämnas i form av inteckning i egnahemmet, placerad omedelbart efter den inteckning, som utgjorde säkerhet för egnahemslänet.

Den för bestridande av bosättningskostnaderna avsedda återstående delen av egnahemspremien utbetalades i samband med bosättningen till den anställde kontant mot en personlig revers utan borgen.

Hela egnahemspremien, såväl den del, som utbetalts mot nämnda revers, som den del, vilken utbetalts mot inteckning, ansåges gulden, då efter 15 års tjänstgöring avgång från reservstaten skedde. Den förra mot revers utbetalda delen efterskänktes, om den anställde avlede eller till följd av irakad invaliditet eller sjukdom ej längre kunde fylla sin reservstatsuppgift.

Till inbetalning sex månader efter skedd uppsägning vore egnahemspremie förfallen, dels därest den anställde undandrog sig honom åliggande tjänstgöringsskyldighet eller utstraffats, dels ock därest han utan kårchefens medgivande avhänt sig äganderätten till lägenheten eller därifrån avflyttat.

Då sådan inbetalning skulle äga rum, skulle den anställde dock ej behöva gälda större del av premiens belopp, än som proportionellt motsvarade hans återstående del av hela anställningstiden på reservstat.

Penningkontrakt skulle tillförsäkra den anställde en årlig reservstatslön om 350 kronor, utgående i mån som föreskriven tjänstgöring fullgjordes, samt 750 kronor i avgångspremie efter fullgjord 15 års tjänst på reservstat. Möjlighet för övergång till egnahemskontrakt borde beredas.

Det hade ifrågasatts, att i penningkontraktet skulle ingå en ekiperingspremie vid övergången till reservstat. Häremot hade anförts, att en dylik premie kunde fresta en och annan furir på stat att, oaktat han inställt sig på att efter avskedet lämna Gotland, söka vinna premien, men sedan på ett eller annat sätt draga sig ifrån den tjänst, för vilken denna premie delvis vore en ersättning. Ekiperingspremien vore då bortkastad utan avsedd nytta. Då en dylik möjlighet låge rätt nära till hands, då övergången till penningkontrakt i och för sig ej krävde några avsevärdare ekiperingskostnader, och

då för dessas täckande i regeln den vanliga avskedspremien stode till buds, hade det syntts riktigare att utbyta nämnda premie mot den föreslagna avgångspremien efter fullgjord 15 års tjänst på reservstat. Därmed vunnes samtidigt en sporre till kvarstående på nämnda stat under hela kapitulations-tiden.

Det låge i sakens natur, att såväl ur militär som ur social synpunkt reservstatens ändamål bäst fylldes genom anställning på egnahemskontrakt. I enlighet därmed föresloges den med dessa följande kontanta ersättningen, egnahemspremien, att bliva 1,000 kronor mer än den sammanlagda lön och avgångspremie, som i regeln intjänades på penningkontrakt. Gjordes ej denna skillnad, vore det ej uteslutet, att penningkontraktet i regeln bleve begärligare än egnahemskontraktet.

Tjänstgöringen borde såväl för personal med egnahemskontrakt som för personal med penningkontrakt i fred bliva 25 dagar (motsvarande en regementsövning vid infanteriet) under vartdera av två år av trenne. Vid bestämmandet av tidpunkten för inkallelsen skulle, så långt med de militära kraven vore förenligt, hänsyn tagas till att minsta möjliga olägenheter vållades den anställde.

Under tjänstgöring åtnjötas en dagavlönning av 4 kronor. Detta belopp syntes icke vara för högt tilltaget. Dagavlönningen borde nämligen fattas mindre såsom den tjänstgörandes personliga vivre- och arbetsersättning än såsom en ersättning för den extra arbetshjälp, som han för skötandet av sin civila verksamhet i många fall måste leja. Och det vore av stor vikt, att han ej finge anledningar till att betrakta den militära tjänstgöringen såsom ekonomiskt betungande. Erfarenheten beträffande våra gamla indelta soldater vore i detta avseende en varning.

Organisationen borde genomföras sålunda, att på reservstaten för furirer årligen i medeltal uppsattes vid Gotlands infanterikår 8 och vid Gotlands artillerikår 2 beställningar för från aktiv tjänst avgångna furirer. För erhållande av en beräkningsgrund hade vid kostnadsberäkningen förutsatts en årlig anställning av 8 furirer på egnahemskontrakt och 2 på penningkontrakt. Men för detta antagande saknades andra hållpunkter än det önskemålet, att anställningen i största möjliga utsträckning grundades på egnahemskontrakt. Någon inskränkning i valfriheten härvidlag borde icke ifrågakomma.

I och med avgången från reservstaten, även om 15 års tjänst vid denna ej fullgjorts, skedde övergång till furirsreserven. Beträffande tjänstgöring i och avgång från denna gällde i tillämpliga delar bestämmelserna för reserven av officerare och underofficerare. Organiserandet av den föreslagna furirsreserven torde ej inskränka anställningsfrekvensen, alldenstund den ej innebure andra förpliktelser än disponibilitet vid mobilisering.

De för anställning av manskap (volontärer) på aktiv stat gällande bestämmelserna borde i huvudsak fortfarande tillämpas på Gotland. I behöriga delar anpassades de efter grunderna för reservstaten. Vid antagande av volontärer borde vid lika lämplighet i övrigt företräde lämnas åt den, som styrkte sig äga erfarenhet i jordbruk och vore bosatt på Gotland.

I fråga om rekryteringen av sådant manskap borde kårchefen vidtaga verk samma åtgärder för anställning av på Gotland bosatta ynglingar, särskilt sådana, som vore lämpliga att rekrytera reservstaten i samband med övertagande av jordbruksfastighet. För sådant ändamål borde kårchefen begagna sig av ombud på olika delar av ön, vilka genom goda förbindelser med jordbruksbefolkningen lämpade sig att förmedla sådan anställning.

Anställning på reservstaten för furirer ombesörjdes av kårchefen, som för sådant ändamål skulle noggrant samverka med Gotlands hushållnings-sällskaps egnahemsnämnd. Detta samarbete borde gå ut på beredande av

egnahm på inom ramen av tillgängliga anslag möjligast fördelaktiga villkor och på reservstatens rekrytering med sådana furirer, som ej blott vore ur synpunkt av militärisk duglighet och uppförande lämpliga utan även ägde förutsättningar för att i samband med sin reservstatsanställning skapa sig en ekonomiskt tryggad ställning.

Sådana bestämmelser borde utfärdas, att vad på Gotlands läns hushållningssällskaps egnahemsnämnd ankomme även sådant samarbete, som ovan omnämnts, komme till stånd. Nämnden skulle söka bidra till att de reservstaten för furirer berörande egnahemsfrågorna bleve så lösta, att ändamalet med nämnda stat väl befrämjades.

Nämndens verksamhet bleve av två slag: civil och militär. Den civila verksamheten avsåge egnahemslånerörelsen i allmänhet; den militära avsåge den med reservstaten för furirer förbundna egnahemslånerörelsen. Den civila och den militära verksamheten ordnades fristående från varandra med särskilda bestämmelser, anslag och bokföring.

Nämnden skulle söka så ordna egnahemslånerörelsen, att anledning förebyggdes, att civila och militära egnahemslånesökande komme i motsatsförhållande till varandra. Företrädesrätt åt lånesökande av det ena eller det andra slaget skulle därför undvikas.

Enligt egnahemsnämndens till militärbefälhavaren avgivna yttrande funnes ej hinder ur jordanskaffningssynpunkt att fylla de krav, som reservstaten komme att ställa. Ej heller skulle enligt nämndens uppfattning en militäriserad gren av egnahemsrörelsen, sådan den ovan föreslagits, bliva till skada men möjligen till gagn för egnahemsrörelsens sociala och nationalekonomiska syfte.

Vidare ansåge nämnden, att genom de föreslagna egnahemspremierna de militära egnahemstagarna i regeln skulle komma i en bättre ekonomisk situation än de civila. Härav torde man hava anledning antaga, att de här föreslagna förmånerna med hänsyn till alla de inverkan omständigheterna vore ändamålsenligt avvägda. Särskilt torde egnahemspremien fylla önskemålet att förebygga sådan skuldsättning vid egnahemmets bildande, som sedan komme att tynga hela företaget och äventyra dess ekonomi. Om de önskvärda personliga förutsättningarna hos egnahembildaren funnes, syntes de förmåner, reservstaten bjöde, giva honom goda möjligheter att slå sig fram.

Den av bondeförbundet föreslagna rekryteringsnämnden syntes icke motiverad i den här föreslagna organisationen. För densamma torde nämnden vara en för stor apparat. En dylik nämnd skulle dessutom ställa kärkefen utanför de med systemet sammanhängande frågorna på ett mycket skadligt sätt. Här syntes det i stället önskvärt, att verkställigheten så långt möjligt inginge i kärkefensansvaret. Fördenskull krävdes från kärkefens sida ett intimt samarbete med vederbörande egnahemsnämnd. Lika viktig vore emellertid reciprociteten från denna nämnds sida.

Egnahemsnämnden hade i sin skrivelse till militärbefälhavaren uttalat en viss betänksamhet över att dess principal, hushållningssällskapetets förvaltningsutskott, skulle fränkännas rätt att pröva de militära egnahemssökandens personliga kvalifikationer. Militärbefälhavaren hade sökt borttaga anledningen till denna betänksamhet genom förslaget, att dels jordbruksbefolkningen företrädesvis skulle bliva volontärrekryteringskälla, dels kärkefen skulle samverka med egnahemsnämnden för erhållande av ur nämndens synpunkter lämpligt urval bland furirerna till anställning på reservstat.

De över militärbefälhavarens förslag hörda myndigheterna hava funnit förslaget i stort sett vara av beskaffenhet att kunna läggas till grund för

De i ärendet hörda myndigheterna.

den ifrågasatta organisationen. På vissa punkter hava emellertid från myndigheternas sida framställts en del detaljerinringar.

Rörande de personalgrupper, från vilka reservstaten skulle rekryteras, har *arméförvaltningen* anført, att då, för tillgodoseendet av här avsett ändamål, det knappast vore erforderligt att anställa musikfurirer, uttrycklig föreskrift borde meddelas därom, att sådana icke finge övergå till reservstaten.

Beträffande de olika former av anställning på reservstaten, som förslaget innebär, nämligen egnahemskontrakt och penningkontrakt, har *Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* framhållit, att för vissa beställningshavare, som disponerade något eget kapital eller kunde få hjälp från hemmet vid egnahemslägenhetens uppsättning, det borde vara lämpligare, att en del av den föreslagna egnahemspremien kunde utbytas mot en viss årlig lön. På samma gång som en årlön onekligen mera bunde reservisten vid tjänsten än en engångsförskottslön, finge han en säker hjälp till den eljest rätt dryga låneannuiteten, och statens risk minskades också i mycket hög grad. Rörande lämpligheten av den sålunda ifrågasatta mellanformen av anställningskontrakt har *länsstyrelsen* förklarat sig vara i princip ense med förvaltningsutskottet. *Arméförvaltningen* har däremot uttalat den meningen, att med den valfrihet mellan de båda enligt förslaget föreliggande anställningsformerna, som detsamma innebure, möjlighet torde förefinnas för de av förvaltningsutskottet och länsstyrelsen avsedda anställningssökande att i stället för egnahemskontrakt sluta penningkontrakt. Då det i förslaget syntes hava förutsatts, att den, som vunne inträde på reservstat, skulle äga åtnjuta eljest medgiven avskedspremie, komme — framhåller *arméförvaltningen* — givetvis även den med penningkontrakt anställde att vid övergången till reservstaten disponera ett kapital för bestridande av större engångsutgifter.

I fråga om nyssberörda valfrihet mellan olika slag av anställningskontrakt, ävensom mellan egnahemskontrakt å bostadslägenhet och sådant kontrakt å jordbrukslägenhet har *förvaltningsutskottet* anført, att man med en dylik anordning svårligen kunde beräkna, hur systemet komme att utveckla sig. Det vore ej otroligt, att det för flertalet av de anställningssökande syntes mera lockande att placera egnahemspremien i en bostadslägenhet utanför stad eller samhälle än i ett småbruk. Lämpligt vore därför enligt förvaltningsutskottets mening att bestämma, att ett visst minimiantal av de årligen avslutade anställningskontrakten skulle utgöras av kontrakt å jordbrukslägenheter.

Vad angår de med anställningen på reservstaten förenade förmåner, har *arméförvaltningen* funnit sig i huvudsak icke hava något att erinra mot vad det föreliggande förslaget härutinnan innehåller. Ämbetsverket har emellertid hemställt, att förslaget måtte kompletteras med en uttrycklig föreskrift därom, att den, som överginge till reservstat, skulle bibehållas vid

honom eljest tillkommande rätt till avskedspremie. Vidare har arméförvaltningen framhållit, att vederbörande borde för inställelse till och återfärd från tjänstgöring komma i åtnjutande av resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet. Beträffande slutligen den förmån av särskild för dag beräknad ersättning, som enligt militärbefälhavarens förslag under benämning dagavlöning skulle tillkomma personalen å reservstaten under tjänstgöring, har arméförvaltningen — under erinran att avlöningsförmånen dagavlöning i samband med 1921 års lönereglering uteslutits ur det militära lönesystemet — ifrågasatt, huruvida icke berörda förmån, i likhet med exempelvis den till bataljonsläkare vid fältläkarkåren och fältläkarstipendiater under tjänstgöring utgående förmån, lämpligen borde benämnas dagarvode.

Vidkommande förslaget om egnahemspremiens användning har *statens egnahemsinspektör* anfört, att egnahemslån ofta utginge med lägre belopp än $\frac{5}{6}$ av jordbrukslägenhets värde (vilket värde vore ett av låneförmedlaren försiktigt beräknat belåningsvärde, som i många fall för övrigt sattes lägre än kostnaden för förvärvet) eller $\frac{3}{4}$ av bostadslågenhets värde. Den del av kostnaden för fastighetsförvärvet, som låntagaren hade att gälda kontant, bleve därför i verkligheten i regel större än $\frac{1}{6}$, respektive $\frac{1}{4}$ av värdet. I anslutning härtill syntes bestämmelsen om egnahemspremiens användning icke böra göras så snäv, som förslaget gäve vid handen, utan torde i nu avsedd del böra bliva av den innebörd, att premien skulle i första rummet användas för guldande av den del av kostnaden för fastighetens förvärv (och erforderliga bebyggande), som icke täcktes av egnahemslån eller annan välordnad, i fastigheten in-tecknad gäld. Såsom dylik »annan gäld» torde böra få anses ogulden, på lång avbetalning ställd köpeskilling för från kronan förvärvad egnahemslågenhet, hypotekslån, långfristigt sparbankslån o. d.

Vad beträffar frågan om egnahemslånens beviljande och därmed sammanhängande spörsmål, har *förvaltningsutskottet* uttalat, att då praktiskt sett förmedlaren av dessa militära egnahemslån ej hade något inflytande på personvalet vid upprättandet av ifrågavarande anställningskontrakt, syntes det utskottet så mycket angelägnare och nödvändigare, att nämnden tillerkändes oinskränkt prövningsrätt angående den till belåning föreslagna fastigheten, dess lämplighet och inköpspris. Nämnden borde alltså hava rätt att avslå dylik ansökning, då affären syntes vara för sökanden ekonomiskt oförmånlig eller eljest olämplig.

Egnahemsinspektören har i ämnet anfört följande.

De enskilda egnahemslånen utlämnades icke av staten utan beviljades av egnahemslåneförmedlare (se § 1 i kungörelsen nr 483 år 1919), vilka på ansökan för ett år i sänder av Kungl. Maj:t tilldelades statslånebelopp, som förmedlaren hade att med egen beslutanderätt och på egen ekonomisk risk disponera för utlämnande av egnahemslån till olika lånesökande. Staten torde därför icke kunna föreskriva, att en låneförmedlare ovillkorligen skulle påtaga sig utlämnande av lån i andra fall och till högre belopp, än förmedlaren själv önskade. Till följd härav borde vederbörande militära myndig-

heter icke ikläda sig kontraktens skyldighet att svara för, att den anställda skulle erhålla egnahemsån. I praktiken torde emellertid helt visst hithörande angelägenhet ordnas genom gott samarbete mellan kårchefen och låneförmedlaren, utan särskild utfästelse från den förres sida i kontraktet. Skulle det likväl anses påkallat, att bestämmelse intoges i kontraktet rörande den anställdes möjligheter att erhålla egnahemsån, torde härom blott böra uttalas, att den anställda kunde, enligt för statens egnahemsånörerelse gällande bestämmelser och jämlikt beslut av vederbörande egnahemsåneförmedlare, erhålla egnahemsån. Ännu lämpligare syntes dock vara, att låneförmedlaren prövat vederbörandes egnahemsåneansökan, innan egnahemskontraktet formligen inges.

Under livligt instämmande i militärbefälhavarens uttalande om vikten av samarbete mellan vederbörande kårchef och egnahemsåneförmedlaren ville egnahemsinspektören framhålla lämpligheten av att ansökan om övergång med egnahemskontrakt på reservstaten i god tid kommunicerades med egnahemsåneförmedlaren för bedömning av sökandens lämplighet och för besiktning av ifrågakommande lägenhet. Låneförmedlaren torde därefter kunna lämna kårchefen besked — åtminstone under hand — om påräkneliga egnahemsån, innan egnahemskontrakt utväxlades. Beträffande frågan om anskaffandet av den erforderliga lägenheten torde låneförmedlaren också i god tid kunna lämna anvisningar å lämplig jord och biträda vid köp, som i hithörande fall syntes böra ske enligt särskilt formulär till köpekontrakt, varigenom köpet till en början så till vida från köparen-underbefälets sida bleve villkorligt, att det ginge i uppfyllelse endast under förutsättning, att köparen vunne vederbörlig anställning med egnahemskontrakt. Om än låneförmedlaren sålunda syntes böra kunna medverka vid uppbringandet av jord åt hithörande underbefäl, torde det dock vara lämpligt att uppställa det allmänna kravet, att underbefälet borde söka att i första hand själv uppbringa lämplig lägenhet, innan egnahemskontraktet upprättades.

Det kunde ifrågasättas, huruvida icke såsom särskilt villkor vid tilldelandet för militärt ändamål av statsån till Gotlands läns hushållningssällskap borde stadgas, att vederbörande kårchef ägde deltaga i överläggningarna, men ej i besluten, vid handläggningen inom sällskapets egnahemsånämnd av ärenden, vilka avsåge egnahemsån till underbefäl, som med egnahemskontrakt överginge till reservstaten för furirer.

I detta sammanhang borde framhållas, att fall säkerligen komme att inträffa, då egnahemsån icke behövde eller borde eller kunde beviljas underbefäl, som likväl anställdes med egnahemskontrakt. Det kunde sålunda tänkas, att den anställda bestämt sig för att, i samband med övergången på reservstaten, för t. ex. 8,000 kronor övertaga en äldre jordbrukslägenhet, å vilken finnes ett välordnat hypotekslån å 4,000 kronor. Egnahemspremien å 7,000 kronor borde i detta fall vara fullt tillräcklig för betalning av resterande 4,000 kronor av köpeskillingen, för gäldande av två års ränta å hypotekslånet, vartill 400 kronor torde åtgå, samt för bosättningskostnaders bestående med resterande 2,600 kronor. Icke heller torde egnahemsån städse vara behöfligt, därest den anställda kunde övertaga föräldrahemmet, något som understundom kunde ske utan kontant kostnad.

Upplåtelser av egnahemslägenheter från kronoegendomar handhades icke av hushållningssällskapen utan av vederbörande länsstyrelse. För hithörande verksamhet gällde förordningen den 17 december 1926 (nr 509). Förvärv av nu ifrågavarande lägenheter skedde i regel ej heller med hjälp av egnahemsån, utan kronan låte $\frac{9}{10}$ av köpeskillingen inestå mot låg ränta och långsam avbetalning.

I avseende å förslaget, att egnahemslån företrädesvis skulle lämnas för inköp av bebyggd fastighet, har *egnahemsinspektören* framhållit, att detta förslag strede mot § 5 av kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 483), sådant detta författningsrum löde enligt kungörelsen nr 126/1923. Sagda § 5 stadgade nämligen, att egnahemslån i regel blott finge beviljas, då fråga vore om viss art av nybildning. Allmän ändring av detta stadgande, antaget av riksdagen, kunde av principiella skäl icke tillrådas och skulle innebära ett högst betänkligt avsteg från en av den statsunderstödda egnahemsverksamhetens grundsatser. Det syntes här böra meddelas, att Gotlands läns hushållningssällskap under åren 1924—1926 beviljat egnahemslån å 156 obebyggda lägenheter och blott å 15 bebyggda. Skulle det av militära skäl likväl anses av synnerlig vikt, att till reservstaten övergående furirer kunde regelmässigt erhålla egnahemslån för bebyggda äldre lägenheter, torde dock med tvekan kunna ifrågasättas, att Kungl. Maj:t inhämtade riksdagens medgivande att vid beviljandet för militärt ändamål av statslån från egnahemslånefonden föreskriva, att vad i sagda § 5 stadgades icke skulle äga tillämpning vid egnahemslån, som Gotlands läns hushållningssällskap beviljade underbefäl, anställt med egnahemskontrakt.

Beträffande antalet under ett och samma budgetår å reservstaten nyanställda furirer har *arméförvaltningen* ansett, att föreskrift borde meddelas därom, att detta antal icke finge överstiga 10, därav högst 8 med egnahemskontrakt. För ernående av en jämn åldersfördelning mellan de olika årskullarna inom reservstaten syntes det nämligen ämbetsverket knappast lämpligt, att en minskad rekrytering till reservstaten det ena året skulle få kompenseras genom ökad anställning under ett följande. Då förslaget förutsatte valfrihet mellan de olika anställningsformerna, borde, enligt arméförvaltningens mening, vidare föreskrivas, att därest under visst budgetår antalet å reservstaten nyanställda beställningshavare med egnahemskontrakt skulle understiga 8, motsvarande ökning finge göras i antalet av de med penningkontrakt anställda.

Det torde vara obestriddigt, att uppsättandet av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper jämte en därtill ansluten furirsreserv i huvudsaklig överensstämmelse med militärbefälhavarens förslag skulle vara ägnat att tillföra de gotländska stridskrafterna en välbehövlig förstärkning av befälstillgången i såväl kvalitativt som kvantitativt hänseende. I främsta rummet åsyftar förslaget att tillgodose behovet av plutonchefer och stabsunderofficerare vid infanteriet samt av personal inom vissa motsvarande befälskategorier vid artilleriet. Men såsom ock av militärbefälhavaren framhållits, kan det förväntas, att förslagets genomförande skulle komma att dels förbättra volontärrekryteringen över huvud taget, varigenom den allmänna nivån inom underbefälskåren komme att höjas, dels ock särskilt stimulera rekryteringen av infödda gotlänningar, vilket i sin tur skulle medföra, att avflyttningen från ön av f. d. fast anställda minskades. Indirekt skulle alltså fördelar även vinnas beträffande de lägsta befälsgraderna.

Departement-
chefen.

Huruvida möjligheter förefinnas att i nöjaktig omfattning besätta reservstatsbeställningarna, är givetvis vanskligt att nu söka bedöma. Militärbefälhavaren synes i förevarande avseende hava byggt sitt förslag på den förutsättningen, att flertalet av de befordrade volontärerna vid Gotlands trupper skulle, efter att hava kvarstått i militärtjänst under sammanlagt minst sex år, komma att övergå till reservstaten. Hållbarheten av ett sådant antagande synes med fog kunna ifrågasättas. Emellertid är att märka, att anställning å reservstaten avses att kunna vinnas jämväl av dem, vilka varit anställda vid truppförband å fastlandet, och att man sålunda har att räkna med betydande andrahandsresurser, därest det skulle visa sig, att de gotländska truppernas eget aktiva personalbestånd icke utgjorde en tillräcklig rekryteringskälla för reservstaten. Vid sådant förhållande och med hänsyn till de fördelar, som genom det föreslagna systemet otvivelaktigt stå att vinna, därest detsamma låter sig förverkligas, tvekar jag icke att tillstyrka ett beslut om inrättande försöksvis av en reservstatsorganisation för furirer vid Gotlands trupper, i stort sett utformad enligt de av militärbefälhavaren angivna grunderna.

I nu förevarande sammanhang synes ståndpunkt allenast böra tagas beträffande huvuddragen av den föreslagna organisationen; i avseende å de erforderliga detaljföreskrifterna i ämnet torde beslut framdeles böra meddelas, sedan ärendet varit i huvudsak underställt riksdagens prövning.

Vad först angår villkoren för inträde å reservstaten, längden av anställningstiden å densamma och tjänstetiden i reserven ävensom omfattningen av den militära tjänstgöringsskyldigheten, biträder jag i allt väsentligt vad militärbefälhavaren därutinnan föreslagit. I likhet med arméförvaltningen anser jag, att föreskrift bör meddelas därom, att musikfurirer icke må vinna anställning av här ifrågavarande art.

Anställning å reservstaten skall enligt militärbefälhavarens förslag ske medelst kontrakt, och avses kontrakten att vara av två slag, nämligen egnahemskontrakt och penningkontrakt. Vad sålunda föreslagits giver mig icke anledning till någon erinran.

Beträffande de förmåner, som skulle vara förbundna med anställning å reservstaten, har militärbefälhavaren föreslagit, att — förutom i det följande närmare omförmälda förmåner under militärtjänstgöring — egnahemskontrakt skulle tillförsäkra vederbörande en egnahemspremie av 7,000 kronor och penningkontrakt medföra rätt till dels en årlig lön av 350 kronor under tjänstetiden å reservstaten, dels ock vid slutet av denna tjänstetid en avgångspremie av 750 kronor. De sålunda ifrågasatta förmånerna synas mig vara genomgående för högt tilltagna i förhållande till den tjänstgöringsskyldighet, som avsetts att åläggas beställningshavarna å reservstaten, och torde skäligen kunna begränsas till följande belopp, nämligen egnahemspremien 6,000 kronor, årslönen vid anställning med penningkontrakt 300 kronor och avgångspremien 600 kronor. Såsom arméförvaltningen framhållit, torde det böra uttryckligen fastslås, att den, vilken övergår till reservstaten, icke därigenom går miste om den avskedspremie, vartill han på grund av sin föregående fasta anställning vid krigsmakten kan hava blivit berättigad.

Den av hushållningssällskapets förvaltningsutskott och länsstyrelsen ifrågasatta mellanformen av anställningskontrakt, enligt vilken viss del av egnahemspremien skulle kunna utbytas mot årlig lön, finner jag, med hänsyn till vad arméförvaltningen i ämnet anfört, icke vara av behovet påkallad.

Under militärtjänstgöringen bör, på sätt av militärbefälhavaren föreslagits, utgå kontant ersättning med 4 kronor om dagen, vartill torde böra komma naturaförmåner enligt för manskap vid armén i sådant avseende gällande grunder. Ifrågavarande kontanta förmån synes lämpligen böra benämnas dagarvode. För inställelse till och återfärd från tjänstgöring torde böra utgå rese- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet.

Vid anställning medelst egnahemskontrakt skulle enligt militärbefälhavarens förslag vederbörande tillförsäkras egnahemslån. Såsom av egnahemsinspektören framhållits, torde emellertid anställning medelst sådant kontrakt kunna i vissa fall ifrågakomma, utan att egnahemslån behöver eller ens kan beviljas. Vad angår tillvägagångssättet vid egnahemslåns beviljande i samband med avslutande av kontrakt rörande anställning å reservstaten, finner jag vad egnahemsinspektören därutinnan anfört vara värt beaktande. Ansökning om dylikt lån bör givetvis i vanlig ordning prövas av låneförmedlaren, varvid emellertid en under lämpliga och smidiga former anordnad samverkan mellan låneförmedlaren och vederbörande kårchef förutsättes komma till stånd.

I anledning av militärbefälhavarens förslag, att här ifrågavarande egnahemslån företrädesvis skulle lämnas för inköp av *bebyggd* fastighet, har egnahemsinspektören erinrat, att ett sådant förfarande skulle strida mot de av riksdagen godkända villkoren för statens egnahemslånerörelse. Då det är av vikt att i olika hänseenden skapa de bästa möjliga förutsättningar för den tilltänkta organisationens förverkligande, har jag, efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet, funnit mig böra förorda, att beträffande den kategori av låntagare, varom här är fråga, möjlighet må öppnas att bevilja undantag i förevarande hänseende från de eljest gällande reglerna. Chefen för jordbruksdepartementet torde komma att till behandling upptaga detta spörsmål i samband med anmälan av frågan om avlåtande till årets riksdag av proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten.

Vad angår sättet för egnahemspremiens användning, delar jag den av egnahemsinspektören uttalade uppfattningen, att bestämmelserna härom icke böra göras allt för snäva. På sätt denne föreslagit, bör premien i första hand tagas i anspråk för bestridande av den del av kostnaden för fastighetens förvärv och erforderliga bebyggande, som icke täckes av egnahemslån eller annan välordnad, i fastigheten in-tecknad gäld. Av premien torde vidare böra gäldas dels, enligt vederbörande kårchefs närmare beprövande, kostnaderna för bosättningen, däri inbegripet anskaffning av yttre lösöre, dels ock de två första årens räntor å egnahemslån eller annan i fastigheten in-tecknad gäld. Av vad förut anförts torde framgå, att fastigheten i vissa fall kan komma att av vederbörande övertagas på sådana villkor, att icke hela premiebeloppet åtgår för bestridande av nyssberörda utgifter. I så fall torde den återstående summan böra inestå för att jämte ränta utbetalas till be-

ställningshavaren vid slutet av anställningstiden å reservstaten, dock med rätt för kårchefen att under anställningstiden utanordna ifrågavarande medel eller del därav för användande för jordförbättrings- eller annat dylikt ändamål, för komplettering av jordbruksinventarier eller, i ömmande fall, för räntebetalning och amortering å förut nämnd fastighetsskuld.

I fråga om det antal furirer, som årligen må anställas å reservstaten, ansluter jag mig till arméförvaltningens förslag, att detta antal bör bestämmas till högst 10, därav högst 8 må anställas med egnahemskontrakt. I överensstämmelse med grundtanken i det system, som här avses att — om ock i modifierad form — vinna tillämpning, måste det givetvis anses vara ett önskemål, att största möjliga antal av de sålunda i första hand för egnahemskontrakt avsedda beställningarna besättas med personer, som grunda egnahem å jordbrukslägenhet. Att, såsom av hushållningssällskapets förvaltningsutskott ifrågasatts, i sådant hänseende bestämma, att ett visst minimi-antal av de årligen avslutade kontrakten skall utgöras av egnahemskontrakt avseende jordbrukslägenheter, skulle emellertid sannolikt komma att inverka försvårande på rekryteringen av reservstaten. Jag anser mig därför icke kunna biträda berörda förslag, utan förordar, att — allenast med förut angivna begränsning av antalet årligen ingångna egnahemskontrakt — full valfrihet må råda såväl mellan egnahemskontrakt och penningkontrakt som mellan kontrakt av förstnämnda slag avseende å ena sidan jordbrukslägenhet och å andra sidan bostadslägenhet.

Kostnads-
beräkning.
Militärbefäl-
havaren.

De årliga kostnaderna för den föreslagna organisationen efter fullbordad uppsättning — utgifterna för personalens naturaunderhåll under militärtjänstgöring däri inbegripna — hava av militärbefälhavaren beräknats till 81,875 kronor. Denna summa vore emellertid, framhåller militärbefälhavaren, att betrakta såsom ett maximum, som aldrig komme att uppnås. Vid dess beräkning hade nämligen förutsatts, att å reservstaten skulle finnas 150 beställningshavare, d. v. s. att ingen avgång bland de årligen anställda 10 furirerna ägde rum under de 15 anställningsåren.

Det för ändamålet erforderliga anslaget borde enligt militärbefälhavarens mening erhålla karaktär av reservationsanslag, till dess att rekryteringen till den aktiva manskapsstaten och till reservstaten för furirer uppnått det samband inbördes, som vore önskligt.

Arméförvaltningen har beträffande de av militärbefälhavaren uppgjorda kostnadsberäkningarna framställt den erinran, att däri icke upptagits några medel för bestridande av kostnaderna för rese- och traktamentsersättning till reservstatspersonalen för inställelse till och återfärd från tjänstgöring. För sådant ändamål beräknade arméförvaltningen vid genomförd organisation ett belopp av 1,000 kronor. Däremot syntes det ämbetsverket icke vara behöfligt att här beräkna särskilda medel för underhåll åt personalen vid inkallelse till tjänstgöring, utan torde i samband med avlåtande till riksdagen

De i ärendet
hörda myndig-
heterna.

av framställning rörande reservstatens inrättande böra anmälas, att till tjänstgöring inkallad furir å reservstat skulle vara berättigad att från vederbörliga underhållsanslag åtnjuta enahanda naturaförmåner, som tillkomme på aktiv stat anställt manskap. Vidkommande formen för anvisning av de för reservstatens inrättande erforderliga anslagsmedel hade i förslaget angivits, att anslaget borde få karaktären av reservationsanslag, till dess rekryteringen till den aktiva manskapsstaten och till reservstaten för furirer uppnått det samband inbördes, som vore önskligt. Förslaget i denna del syntes vara föranlett av en önskan att, därest under visst år antalet å reservstaten nyanställda skulle understiga det bestämda antalet, kunna för anställning under ett följande år få reservera de medel, som till följd härav icke tagits i anspråk. Då, såsom förut nämnts, det knappast syntes lämpligt, att en minskad rekrytering till reservstaten det ena året skulle få kompenseras genom ökad anställning under ett följande, och då med hänsyn till den valfrihet mellan de olika anställningsformerna, som vore avsedd att komma till stånd, möjlighet torde få antagas föreligga att årligen å reservstaten anställa det föreslagna antalet av sammanlagt 10 furirer, ville det synas arméförvaltningen, som om skäl icke föreläge att giva anslaget den av militärbefälhavaren föreslagna naturen av reservationsanslag, utan ansåge arméförvaltningen anslaget i stället böra givas karaktären av förslagsanslag. I enlighet med de sålunda anförda synpunkterna hade ämbetsverket beräknat medelsbehovet under ett blivande förslagsanslag till reservstat för furirer vid Gotlands trupper efter slutligt genomförd organisation till 79,000 kronor och under budgetåret 1928—1929 till 57,435 kronor.

Beträffande kostnaderna för den militära egnahemslånerörelsen har *statens egnahemsinspektör* anført, att hinder ej torde möta för Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande tilldela Gotlands läns hushållningssällskap, på ansökan, ett *särskilt* årligt statslånebelopp ur egnahemslånefonden, att av sällskapet användas enligt gällande grunder för statens egnahemslånerörelse samt de särskilda bestämmelser, som Kungl. Maj:t vid länets beviljande därutöver föreskreve, för utlämnande av egnahemslån till underbefäl, som med egnahemskontrakt överginge till reservstaten för furirer. Med nuvarande utlåningsmöjligheter ur fonden syntes ett årligt belopp av ungefär 65,000 kronor sannolikt kunna disponeras för den föreslagna militära egnahemslåneverksamheten. Detta belopp torde vara till fyllest. En var av de till ett antal av åtta beräknade furirer skulle alltså kunna erhålla lån av i genomsnitt 8,000 kronor, ett genomsnittligt lånebelopp som helt visst bleve tillräckligt, särskilt i betraktande därav, att genomsnittliga egnahemslånebeloppet under åren 1924—1926 för sällskapets hela lånerörelse uppgått till blott 4,089 kronor. Tilläggas borde, att nyssangivna belopp, 65,000 kronor, givetvis icke nu skulle definitivt fixeras, utan torde Kungl. Maj:t böra efter ansökan från sällskapet för vart år anpassa beloppet efter det föreliggande behovet.

Såsom redan förut nämnts, synas mig de belopp, som av militärbefälhavaren på Gotland föreslagits att utgå såsom egnahemspremie, årslön vid

anställning medelst penningkontrakt och avgångspremie, böra reduceras till respektive 6,000, 300 och 600 kronor. I enlighet härmed och med tillämpning i övrigt av samma beräkningsgrunder, som kommit till användning i de av arméförvaltningen uppgjorda kostnadsberäkningarna, har jag uppskattat medelsbehovet för den föreslagna reservstatsorganisationen sålunda:

Efter slutligt genomförd organisation.

Egnahemspremier, högst 8, à 6,000 kronor till under året med egnahemskontrakt å reservstaten anställda beställningshavare	kronor 48,000:—
Årslöner à 300 kronor till med penningkontrakt anställda beställningshavare till ett antal av förslagsvis 30 st.	» 9,000:—
Avgångspremier à 600 kronor åt beställningshavare med penningkontrakt vid inträde i reserven, förslagsvis	» 1,200:—
Dagarvoden à 4 kronor för tjänstgöringsdag åt till tjänstgöring inkallade beställningshavare $\left(\frac{2}{3} \times 150 \times 25 \times 4\right)$, förslagsvis	» 10,000:—
Rese- och traktamentskostnader för de inkallades resor till och från tjänstgöring $\left(\frac{2}{3} \times 150 \times 10\right)$, förslagsvis	» 1,000:—
<hr/> Summa kronor 69,200:—	

Under budgetåret 1928—1929.

Egnahemspremier, högst 8, à 6,000 kronor till under året med egnahemskontrakt å reservstaten anställda beställningshavare	kronor 48,000:—
Årslöner à 300 kronor till med penningkontrakt under året på reservstaten anställda beställningshavare till ett antal av förslagsvis 2 st.	» 600:—
Dagarvoden à 4 kronor för tjänstgöringsdag åt till tjänstgöring inkallade beställningshavare $\left(\frac{2}{3} \times 10 \times 25 \times 4\right)$, förslagsvis	» 667:—
Rese- och traktamentskostnader för de inkallades resor till och från tjänstgöring $\left(\frac{2}{3} \times 10 \times 10\right)$, förslagsvis	» 67:—
<hr/> Summa kronor 49,334:—	

För nästkommande budgetår skulle alltså för här ifrågavarande ändamål erfordras ett anslag av, i avrundat tal, 50,000 kronor. Anslaget torde, i överensstämmelse med vad arméförvaltningen föreslagit, böra i riksstaten uppföras såsom förslagsanslag.

Vad slutligen angår det för den militära egnahemslånerörelsen under det närmaste budgetåret erforderliga beloppet, som avses att utgå ur statens egnahemslånefond, torde detsamma framdeles böra av Kungl. Maj:t bestämmas efter framställning av Gotlands läns hushållningssällskap.

På grund av vad nu anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Departement-
schefens
hemställan.

dels medgiva, att en reservstat för furirer vid Gotlands trupper må organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder,

dels ock för reservstat för furirer vid Gotlands trupper för budgetåret 1928—1929 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lindman.